

ETİMESGUT'TA TARIMSAL YAPI VE ÜRETİM

Abdullah TÜRKER*, Bülent AKSOY**

Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara

Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara

Giriş

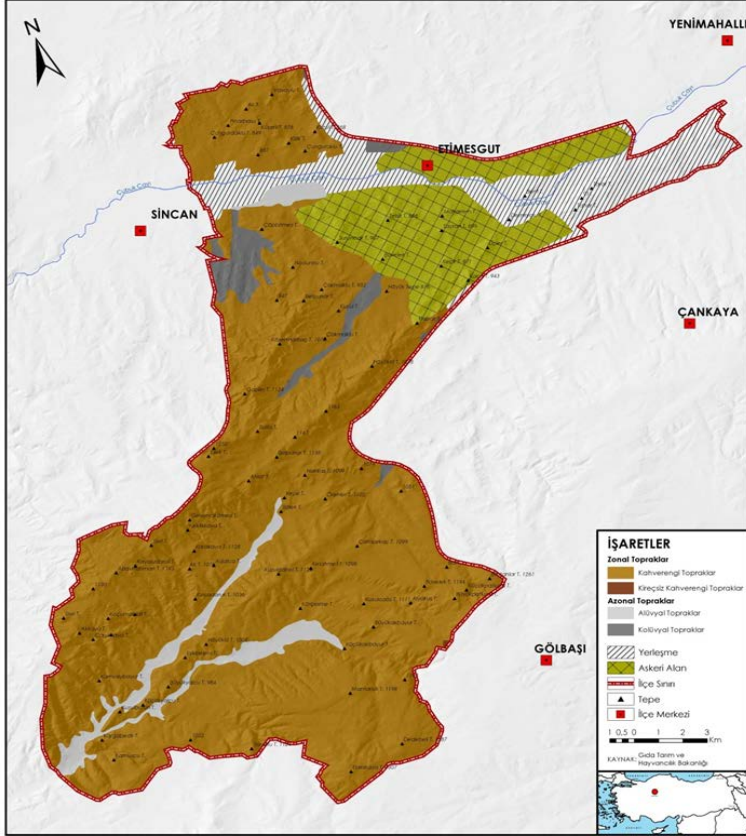
1928'de Ahi Mesud Örnek Köyü olarak kurulmuş olan Etimesgut, 1990'da ilçe olmuştur. İl olmasıyla birlikte hızla nüfuslanmış olan ilçe merkezinde tarım alanları her geçen gün daralmıştır. Özellikle ilçenin kuzeyinden geçen Ankara Çayı (Çubuk Çayı)'nın oluşturduğu verimli toprakların bulunduğu ovalık alana ilçe merkezinin kurulmuş olması sulu tarım yapılabilecek arazilerin kullanılamaması sonucunu doğurmuştur. Buna karşın ilçe sınırları içerisinde bulunan Ankara Şeker Fabrikası'nın şekerpancarı ekim alanı olarak kullanıldığı bölge ilçedeki sulu tarım yapılan alanlar arasında başı çekmektedir. Kurulduğunda 149 km² olan ilçe yüzölçümü 2014 yılında genişleyerek 283 km²'ye yükselmiştir. Bu durum ilçedeki tarım alanlarının yüzölçümünün de artmasına sebep olmuştur. Ancak 2016 yılından itibaren eklenen arazilerde yapılan imar planı uygulamalarına bağlı olarak tarım alanlarında düşüş yaşanmıştır. Bu çalışmada Etimesgut ilçesinin toprak, arazi kullanım ve erozyon haritaları ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin 2017 bitkisel üretim verileri incelenerek ilçede tarımsal yapı ve üretim durumu ortaya konulmuştur.

Yöntem

Araştırma sahasının toprak, arazi kullanım ve erozyon haritaları Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan Ankara İl Arazi Varlığı haritalarından faydalanılarak araştırmacılar tarafından özel olarak hazırlanmıştır. Haritalarda kullanılan güncel ilçe sınırları Etimesgut Belediyesi'nden temin edilmiş ve eldeki verilerle karşılaştırılmıştır. 2004 yılından günümüze Etimesgut ilçesindeki tarım alanları ve tarımsal üretim verilerine ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'unun genel ağ sayfasında kullanıma sunulmuş olan Merkezi Dağıtım Sistemi (MEDAS) (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>) aracılığıyla ulaşılmıştır. TÜİK sayfasından elde edilen veriler araştırmacılar tarafından tablo ve grafiklere dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Bulgular

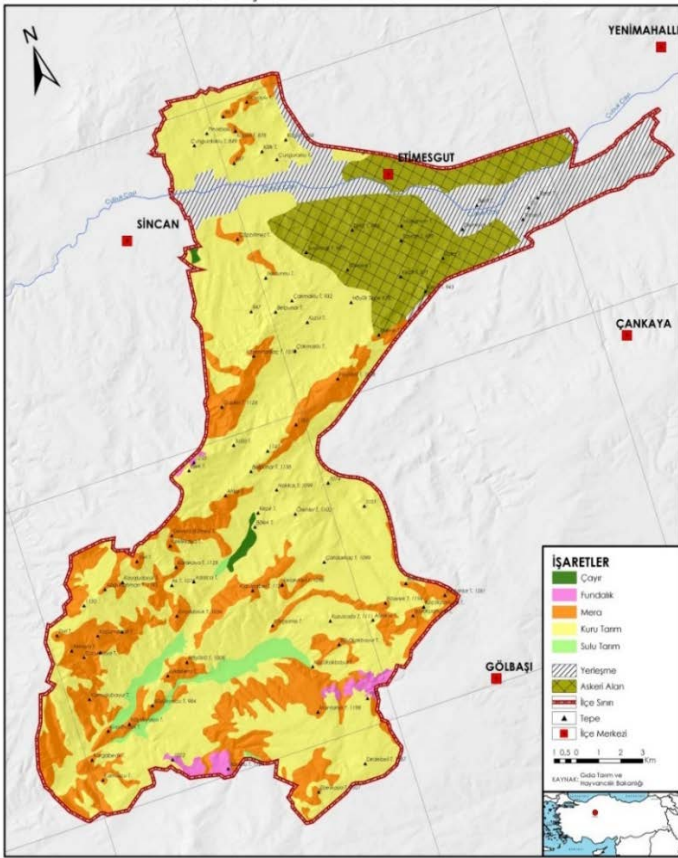
Ankara İli Arazi Varlığı envanterinden faydalanılarak oluşturularak hazırlanan ve aşağıda verilen (Harita 1) Etimesgut ilçesinin toprak haritasına bakıldığında ilçe genelinde iklim koşullarının özelliğini en iyi biçimde yansıtan kahverengi toprakların bulunduğu görülmektedir.

Harita 1: Etimesgut İlçesinin Toprak Haritası

İlçenin iklim verileri incelendiğinde yıllık ortalama sıcaklık değerlerinin 11,9 °C, yıllık toplam yağış miktarının ise 368 mm olduğu görülür. Bu durum ilçede ılıman karasal iklim ya da step iklimi koşullarının etkili olduğunun göstergesidir. Step iklim koşullarının en yaygın zonal (yerli) toprağı ise kahverengi topraklardır. Dünya ve Türkiye genelinde 400 mm'den az yağış alan sahalarda yayılış gösteren kahverengi topraklarda yıkanmanın azlığı nedeniyle tuz ve kireç birikim oranı fazladır. Bu durum toprakların tahıl tarımı

için uygunluğunu artırır. İlçenin kuzeyinde bulunan Ankara (Çubuk) Çayı çevresi mineral madde bakımından zengin olduğu için verimli olan alüvyal toprakların yayılış gösterdiği görülür. Ancak akarsu çevresi neredeyse tümüyle askeri ve yerleşim amacıyla kullanıldığı için tarımsal üretim söz konusu değildir. Bu bölgedeki tek tarımsal alan 1962’de açılmış olan Ankara Şeker Fabrikası arazisinde bulunmaktadır. Eğimin arttığı yamaçların etek kısımlarında ise fiziksel çözünme ile oluşmuş malzemelerin bir araya gelmesiyle oluşan kolüvyal topraklara rastlanır.

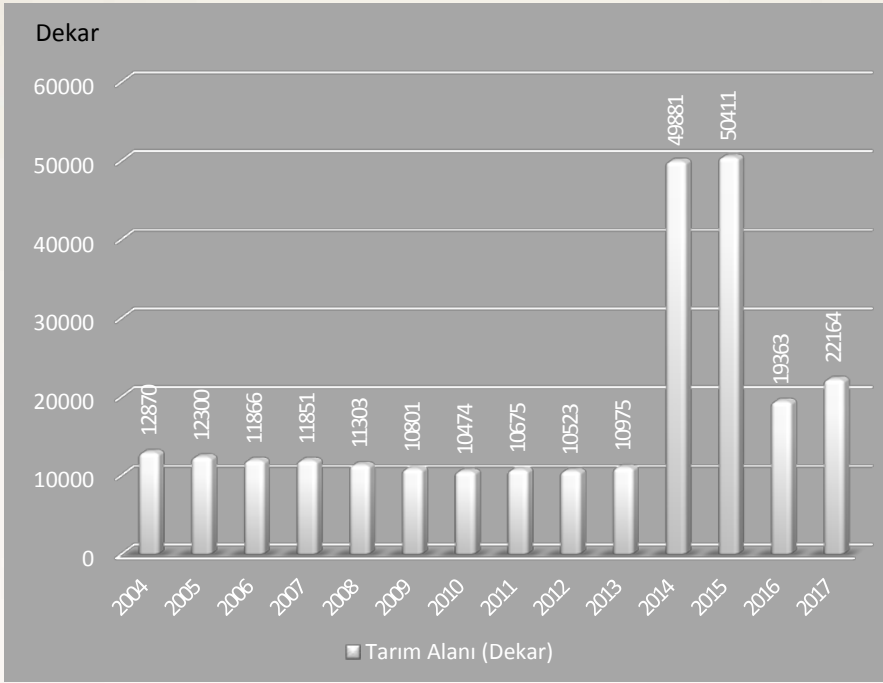

Harita 2: Etimesgut İlçesinin Arazi Kullanım Haritası

Etimesgut ilçesinin arazi kullanım haritasına bakıldığında ilçenin iklim ve toprak özelliklerine uygun olarak kuru tarım yapılan arazilerin geniş yer kapladığı görülmektedir. Eğim ve engebenin arttığı sahalara ise mera olarak kullanılmaktadır. Alüvyal toprakların bulunduğu akarsu çevreleri ise sulu

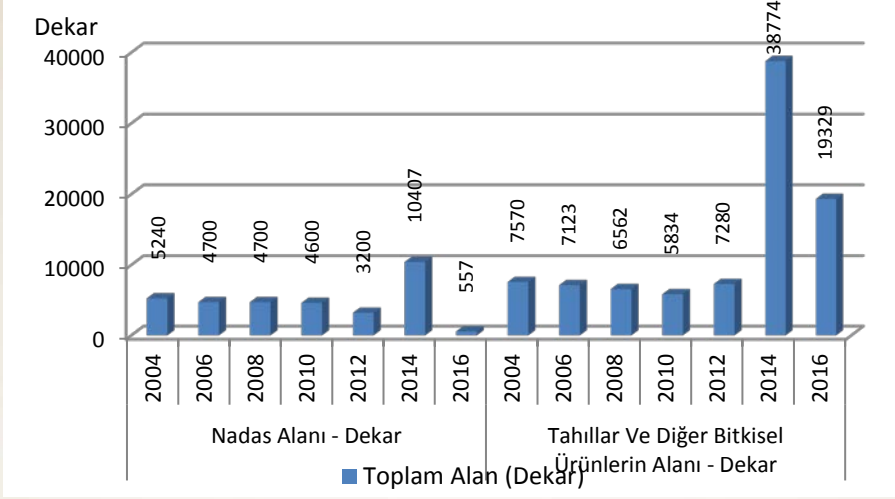
tarım alanı olarak ayrılmış durumdadır. Ancak ilçenin kuzeyindeki Ankara Çayı havzasındaki verimli sulu tarım alanlarının yerleşim ve askeri amaçlı kullanıldığı görülmektedir. İlçenin orta kesiminde Kepir Tepe ve Adalca Tepe arasında çayır alanlarının olduğu görülmektedir.

İlçe olduğu günden beri nüfusu hızla artan ve 2017 verilerine göre Ankara nüfusunun % 10'undan fazlasını barındıran ve her geçen gün yerleşim alanı genişleyen Etimesgut ilçesindeki tarım alanlarının değişimi Grafik 1'de verilmiştir.

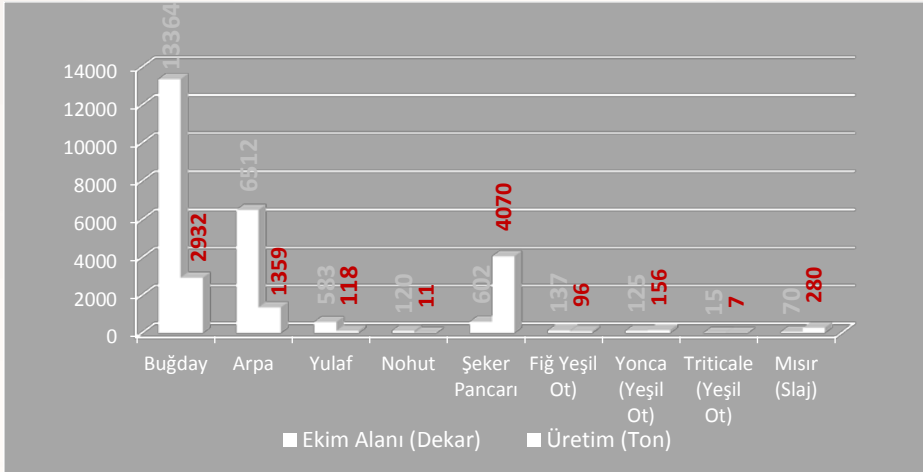
Grafik 1: Etimesgut İlçesinde Tarım Alanlarının Değişimi (2004-2017)

2004 yılından günümüze Etimesgut ilçesinde tarım alanlarının dağılışı grafiği incelendiğinde 2004 yılında 12.870 dekar olan tarım arazileri 2014 yılında ilçe sınırlarında yapılan değişikliğe bağlı olarak 49.881 dekara yükselmiştir. 2016 yılında yapılan imar çalışmaları sonucunda tarım alanları yarıdan daha fazla düşüşe uğrayarak 20.000 dekar civarına düşmüştür.

Grafik 2: Etimesgut İlçesinde Nadas ve Tarım Alanlarının Değişimi (2004-2016)

Etimesgut ilçesinde nadas ve tarım alanlarının değişim grafiğine bakıldığında nadas alanlarının giderek azaldığı görülürken 2010 yılından itibaren tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin ekim alanında artış olduğu görülmektedir. 2014 yılında gerçekleşen ilçe sınırı genişlemesi ve 2016'dan itibaren uygulanan imar planları tarım alanlarını da doğrudan etkilediği görülmektedir.

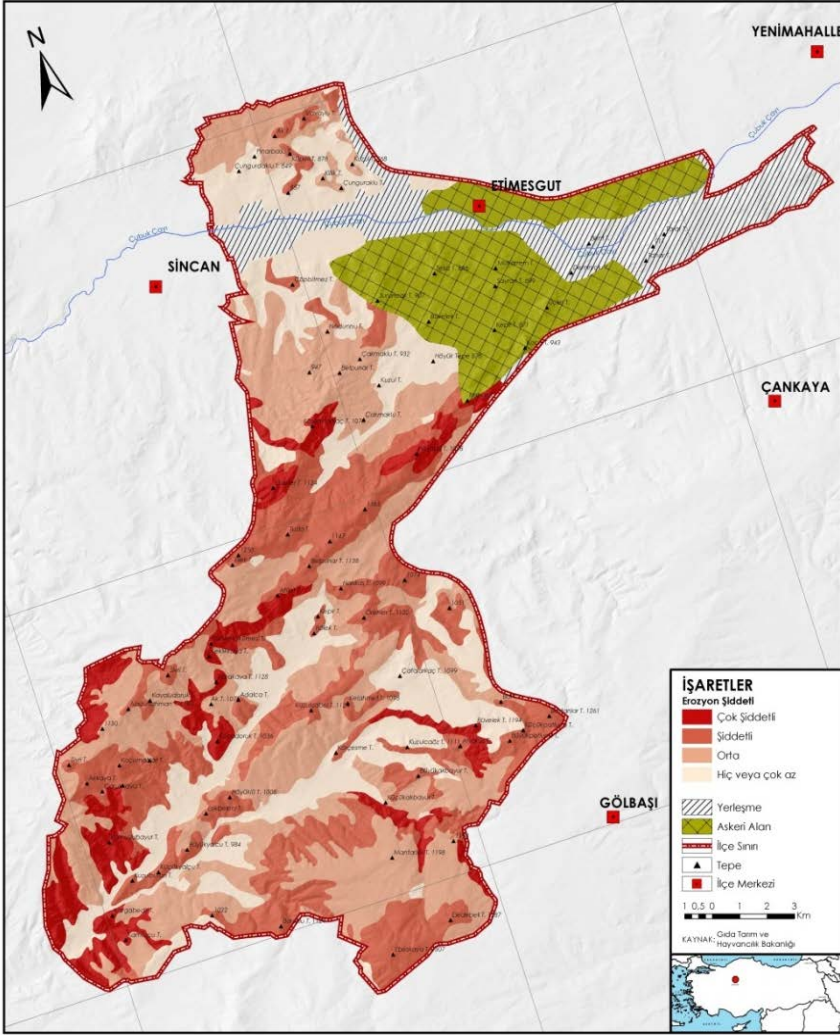
Grafik 3: Etimesgut İlçesinde Tarım Ürünlerinin Ekim Alanı ve Üretim Miktarları (2017)

Etimesgut ilçesinde tarım ürünlerinin 2017 yılı ekim alanı ve üretim miktarlarına bakıldığında ekim alanı olarak buğday ve arpanın lider durumda olduğu görülmektedir. Ekim alanına göre verim miktarı en fazla olan ürün ise şeker pancarıdır. En düşük verim ise buğdaydan alınmaktadır. Bu durum üzerinde buğday üretiminin kuru tarım teknikleriyle yapılması ve ekstansif tarım tekniklerinin kullanılmasına bağlanabilir.

Etimesgut ilçesinde sulanabilen sınırlı alanlarda kiraz, kavun, elma, domates, bal kabağı, çekirdekli üzüm ve kayısı gibi bazı sebze ve meyveler de yetiştirilmektedir. Tarım alanlarının artan nüfusun yerleşim alanı ihtiyacını karşılamak için yapılan imar çalışmaları nedeniyle daralması ve toprak ve iklim özelliklerine bağlı olarak ekstansif yöntemlerle yapılan tarımsal etkinlikler sonucu alınan verimin düşük olması ilçe ekonomisinde tarımın payını düşürmektedir.

İlçenin orta ve güney kesiminde 1000-1000 metrelere çıkması ve eğim derecelerinin artması ilçe topraklarındaki erozyon riskini de artırmaktadır. Harita 3'te verilen erozyon haritasına bakıldığında ilçenin kuzey kesimindeki Ankara Çayı ve güneydeki alüvyal akarsu vadiler dışında kalan kısımlarda erozyon riskinin orta ve şiddetli olduğu görülmektedir.

Harita 3: Etimesgut İlçesinin Erozyon Haritası

İlçenin kuzeyinde yanlış arazi kullanımının, orta ve güney kesimde ise erozyon riskinin fazla olmasına bağlı olarak tarım alanlarının ve tarım üretimin giderek azalmasına sebep olacağı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bölgenin iklim özelliklerine uygun olarak Etimesgut ilçe genelinde kahverengi toprakların yaygın olduğu görülmüştür. İlçe arazi kullanım haritasına bakıldığında kuru tarım alanlarının daha fazla yer kapladığı

görülmektedir. 2017 TÜİK verilerine göre 22.164 dekar olan tarım alanlarının yaklaşık 20.000 dekarı buğday ve arpa tarımı için ayrılmıştır. 2017 yılı bitkisel üretim verilerine göre ilçede en fazla buğday, arpa ve şeker pancarı ekimi yapılmaktadır. Üretim miktarına bakıldığında ise 4.070 ton ile şeker pancarı ilk sırada yer alırken 2.932 ton ile buğday üretimi ikinci sırada yer alır. Buğday ve arpa tarımının ilçede genel olarak kuru tarım yöntemleriyle yapıldığı şeker pancarı üretim alanlarının ise Ankara Çayı havzasındaki sulu tarım yapılabilen alüvyal araziler üzerinde olduğu görülmektedir. Ankara şeker fabrikasının ilçe sınırları içerisinde yer alması şeker pancarı üretimi için büyük avantaj olduğu düşünülmektedir. Nüfus miktarının hızla arttığı ilçede 2014 yılındaki ilçe sınırlarının genişlemesiyle yaklaşık dört kat artan tarım arazileri 2016 yılında ilçeye yeni dâhil olan bölgelerin imara açılmasıyla % 56 oranında azalmıştır. Bu bulgular ışığında kişi başına düşen tarım arazisi oranının düşmesinin önlenmesi ve tarımsal üretimin azalmaması için imar çalışmalarında tarım alanlarının korunmasına özen gösterilmesi önerilmektedir. Ayrıca erozyon riskinin fazla olduğu bölgelerde ilçenin iklim koşullarına uygun ağaçların tercih edilerek silvikültür çalışmalarının yapılması gelecekteki toprak kayıplarının önüne geçecektir.

Kaynaklar

- Ankara İli Arazi Varlığı Raporu (1992). Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
Atalay, İ. (2011). Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası, İzmir.
Meteoroloji Genel Müdürlüğü 17129 numaralı Etimesgut Havaalanı İstasyonunun İklim Verileri (1994-2016).
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>
<https://www.tarihteetimesgut.org/etimesgut-hakkinda>
VV